ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертацію Медвідь Інни Василівни
«Особливості прийняття професійних рішень психологом у стресових ситуаціях»,
подану до захисту на здобуття наукового ступеня
кандидата психологічних наук
за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія

Актуальність дисертаційного дослідження І.В.Медвідь не викликає сумнівів. Проблематика прийняття рішень є однією з ключових у сучасній психологічній науці. Парадигма її вивчення зазнала суттєвої еволюції – від нормативних моделей раціонального вибору до дескриптивних підходів, що відображають реальні когнітивні обмеження особистості в умовах невизначеності, і далі до інтегративних концепцій, що враховують когнітивний, емоційний, вольовий та соціально-контекстуальний виміри цього процесу. Особливої актуальності набуває вивчення прийняття рішень в умовах стресу: сучасні дослідження акцентують на ролі метакогнітивної усвідомленості, толерантності до невизначеності і стресостійкості як ключових предикторів якості рішень у стресогенних ситуаціях.

У дисертаційному дослідженні здійснено комплексний теоретико-емпіричний аналіз психологічних особливостей прийняття професійних рішень психологом у стресових ситуаціях. Актуальність дослідження зумовлена гострою потребою системи підвищення кваліфікації психологів-практиків у науково обґрунтованих підходах до розвитку компетентності прийняття рішень в умовах невизначеності, часового тиску та емоційного навантаження – особливо в контексті війни в Україні, що кардинально загострив запит на психологічно стійкого і рефлексивного практика. За таких обставин дисертаційна робота Медвідь Інни Василівни має безперечну актуальність і цінність.

Отримані результати дозволяють сформулювати такі висновки.

Вступна частина дисертації містить чіткі та виважені формулювання і включає актуальність роботи, її методологічні орієнтири. Об'єкт, предмет,

мета та завдання дослідження є чітко сформульованими, що дозволило спланувати та здійснити дисертаційне дослідження на належному науковому рівні, забезпечити надійність і достатню вірогідність отриманих результатів. Спираючись на результати вивчення вітчизняного та світового досвіду, авторка дисертації розкриває основні наукові положення дослідження.

Наступні розділи дисертації є чітко структурованими, у них логічно подані результати теоретичного аналізу та емпіричного дослідження відповідно до визначеної мети та завдань.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади феномену прийняття рішень психологом у стресових ситуаціях» авторкою проведено грунтовний аналіз феномену прийняття рішень особистістю дорослого віку у стресових ситуаціях. Цей аналіз показав, що еволюція наукових підходів – від нормативних моделей раціонального вибору через теорію подвійного процесу і концепцію екологічної раціональності до афективного підходу – засвідчує потребу в інтегративній рамці, що враховує когнітивні, емоційні, поведінково-вольові та контекстуальні виміри. Методологічним ядром, що забезпечує операціоналізацію конструктів і зв'язок між теоретичним аналізом та практичним втручанням, обрано когнітивно-поведінковий підхід у поєднанні з концепцією психології особистісних рішень Л. В. Помиткіної. Розмежовано суміжні поняття «прийняття рішень», «професійне судження» і «клінічне мислення» у діяльності психолога, що забезпечило чітку операціоналізацію базових конструктів.

Виявлено механізми впливу стресу на когнітивні та емоційно-вольові процеси під час прийняття рішень. Концептуалізовано системну тріаду когнітивної дезорганізації – взаємопосилювальну конфігурацію когнітивної ригідності, викривлення сприйняття і порушення робочої пам'яті, де взаємна блокада компонентів є якісно відмінним станом від простої суми трьох дефіцитів. Ідентифіковано п'ять типових конфігурацій системних порушень прийняття рішень під стресом: «параліч аналізу», «імпульсивне закриття», «песимістична спіраль», «ригідне виснаження» і «катастрофічне тунельне

бачення». Встановлено, що стрес трансформує емоційно-вольову сферу від адаптивної регуляції до дезорганізації: емоційне перенасичення, паралізуюча амбівалентність, імпульсивність або прокрастинація рішень є типовими проявами цієї трансформації, що можуть повністю блокувати функціонування навіть за наявності достатніх знань.

У другому розділі «Емпіричне дослідження психологічних особливостей процесу прийняття рішень психологами у стресових ситуаціях» – розроблено і застосовано комплексний психодіагностичний інструментарій для операціоналізації чотирьох компонентів компетентності прийняття рішень: когнітивного, емоційно-регулятивного, мотиваційно-вольового і соціально-професійного. Цільовою змінною виступила ефективність рішень у стресових кейсах-сценаріях. Констатувальне дослідження засвідчило переважно помірний рівень розвитку компонентів із вираженою варіативністю слухачів. Встановлено, що вплив дистресу на ефективність рішень повністю опосередкований стресостійкістю.

Виявлено три типологічні профілі психологів-слухачів КПК за особливостями прийняття рішень у стресових ситуаціях. Розроблено операційні діагностичні критерії профілів за 11 показниками, демографічний аналіз профілів і параметри переходу між ними. Диференційований аналіз підтвердив три ключові гіпотези: практичний досвід і доступ до супервізії є захисними чинниками, а досвід власних кризових переживань без достатніх ресурсів стресостійкості підвищує ризик низької ефективності рішень.

Завдяки підбору репрезентативної вибірки досліджуваних і методик дослідження можна говорити про високу наукову цінність отриманих результатів.

У третьому розділі «Оптимізація процесу прийняття професійних рішень психологом у стресових ситуаціях» – представлено інтегративну модель оптимізації процесу прийняття рішень, описано структуру і зміст розробленої програми психологічної підготовки, здійснено аналіз ефективності формувального втручання та доведено ефективність і стійкість

програми психологічної підготовки психологів-слухачів курсів підвищення кваліфікації щодо підвищення ефективності прийняття рішень у стресових ситуаціях, а також сформульовано систему методичних рекомендацій для чотирьох категорій стейкхолдерів: психологів-практиків, організаторів і кураторів курсів підвищення кваліфікації, керівників психологічних служб, розробників програм і науковців.

Наукова новизна та теоретичне значення одержаних результатів полягає у тому, що: вперше визначено поняття «прийняття професійних рішень психологом у стресових ситуаціях» як інтегративний процес стратегії дії, що здійснюється в умовах невизначеності часового дефіциту та емоційного навантаження і детермінується взаємодією когнітивних схем емоційно-регулятивних ресурсів вольових механізмів і соціально – контекстних чинників; побудовано оригінальну чотирьохкомпонентну інтегративну модель компетентності прийняття професійних рішень у стресових ситуаціях, що поєднує когнітивний, емоційно-регулятивний, мотиваційно-вольовий та соціально-професійний компоненти компетентності і може використовуватися як концептуальна основа для проєктування змісту програм курсів підвищення кваліфікації зі спеціальності «Психологія»; емпірично виявлено психологічні особливості прояву структурних компонентів авторської моделі компетентності прийняття рішень у стресових ситуаціях; незалежні предиктори ефективності прийняття рішень (стресостійкість, професійна самоефективність, когнітивна гнучкість та толерантність до невизначеності); типологізовано та описано профілі компетентностей прийняття рішень («Вразлива компетентність», «Функціональна адаптованість», «Резилієнтна майстерність»), що визначають диференційовані пріоритети підготовки; обгрунтовано інтегративну модель та програму оптимізації процесу прийняття рішень психологами у стресових ситуаціях; підтверджено провідну прогностичну роль стресостійкості як найсильнішого предиктора ефективності прийняття професійних рішень психологом, створено інтегративну модель оптимізації процесу прийняття рішень психологом у стресових ситуаціях, що

системно поєднує когнітивний, емоційно-регулятивний, мотиваційно-вольовий та соціально-професійний компоненти компетентності і може використовуватися як концептуальна основа для проєктування змісту програм курсів підвищення кваліфікації зі спеціальності «Психологія», а також удосконалено операціоналізацію феномену прийняття рішень через чітке розмежування конструктів «прийняття рішень», «професійне судження» та «клінічне мислення» як якісно різних психологічних процесів у діяльності психолога.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці, науковому обґрунтуванні та успішній апробації програми психологічної підготовки психологів-слухачів курсів підвищення кваліфікації щодо підвищення ефективності прийняття рішень у стресових ситуаціях.

Матеріали дослідження можуть бути використані організаторами і кураторами курсів підвищення кваліфікації при проєктуванні програм підвищення кваліфікації психологів, розробниками освітніх стандартів, керівниками психологічних служб, супервізорами і психологами-практиками. Сформульовані методичні рекомендації можуть слугувати практичним підґрунтям для системного розвитку компетентності прийняття рішень у стресових ситуаціях на індивідуальному, організаційному та системному рівнях.

Висновки які робить дисертантка, доволі чітко сформульовані та переконливі. Вони синтезують усі основні результати дослідження, засвідчують виконання поставлених завдань та досягнення мети дисертаційної роботи.

Дисертація та автореферат оформлені відповідно до вимог МОН України. Робота пройшла достатню апробацію та впровадження на міжнародних і всеукраїнських конференціях.

Загалом, І.В. Медвідь як дослідник викликає повагу, демонструючи ретельність і ґрунтовність у проведенні дослідження.

Представлений у дисертації матеріал, його психологічний аналіз та інтерпретація, вичерпні висновки не викликають заперечень. Оцінюючи загалом позитивно дисертаційну роботу Інни Василівни Медвідь, висловимо, разом з тим, деякі зауваження та побажання.

1.У першому розділі дисертації здійснено ґрунтовний аналіз теоретико-методологічних засад прийняття професійних рішень психологом у стресових ситуаціях. Водночас більш детальне висвітлення вікових та професійно-етапних особливостей становлення компетентності прийняття рішень, зокрема з урахуванням специфіки професійного досвіду психологів, могло б сприяти поглибленню розуміння закономірностей розвитку досліджуваного феномену.

2. У другому розділі дисертації представлено результати емпіричного дослідження психологічних особливостей прийняття рішень у стресових ситуаціях та визначено типологічні профілі психологів-слухачів курсів підвищення кваліфікації. Разом із тим, додаткове висвітлення специфіки співвідношення зазначених профілів із характером професійної діяльності, рівнем практичного досвіду та особливостями супервізійного супроводу могло б поглибити інтерпретацію отриманих емпіричних результатів.

3. У третьому розділі дисертації обґрунтовано програму оптимізації процесу прийняття професійних рішень психологом у стресових ситуаціях, а також систему методичних рекомендацій. Водночас перспективним напрямом подальшого вдосконалення запропонованої програми могло б бути розроблення диференційованих програм професійного розвитку з урахуванням визначених типологічних профілів прийняття рішень, що забезпечило б адресність психологічного супроводу та сприяло підвищенню ефективності професійної підготовки фахівців.

4. Практична значущість дисертаційного дослідження визначається можливістю використання отриманих результатів у системі професійного розвитку психологів. Разом із тим, більш детальне обґрунтування організаційно-методичних умов упровадження запропонованих рекомендацій у діяльність психологічних служб, зокрема шляхом систематичного

супервізійного та інтервізійного супроводу, могло б розширити перспективи їх практичного застосування та забезпечити сталість професійних результатів.

Однак висловлені зауваження не знижують цінності та загальної позитивної оцінки дисертації. Здобувачка проявила самостійність у розробленні складної наукової проблеми, здійснила продуктивний теоретичний аналіз й отримала вагомі наукові результати.

Враховуючи все вищесказане, можна зробити висновок про те, що дисертаційна робота «Особливості прийняття професійних рішень психологом у стресових ситуаціях» відповідає вимогам п.п. 13, 15 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, (з урахуванням змін згідно постанови Кабінету Міністрів України від 19.08.2015 р. № 656), які ставляться до кандидатських дисертацій, а її авторка – Медвідь Інна Василівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія.

Офіційний опонент –

доктор психологічних наук, професор
кафедри психології та педагогіки
Національного університету
«Києво-Могилянська академія» В.М. Чернобровкін

10. 11. 2026 р.

Особистий підпис
ЗАСВІДЧУЮ
Начальник ВК